

COVID-19 PANDEMİSİNİN BİREYSEL YATIRIMCI DAVRANIŞLARINA ETKİSİ¹

THE EFFECT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON INDIVIDUAL INVESTOR BEHAVIOR

Suheda ARSLAN * *Serkan ÇANKAYA* **

Araştırma Makalesi / Geliş Tarihi: 10.05.2022
Kabul Tarihi: 31.12.2022

Öz

Bu çalışmada koronavirüs salgını döneminde, bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında etkili olan faktörlerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan bireysel yatırımcıların, koronavirüs salgını öncesi ve sonrasında yatırım tercihlerinde meydana gelen değişikliğin ölçülmesine yönelik anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler frekans dağılımı ve yüzde analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda yatırımcıların kararlarında etkili olan en önemli faktörün yatırımın sağladığı getiri oranı ve ikinci sırada ise güvenlik olgusu belirlenmiştir. Yatırımcılar tarafından kullanılan en belirgin bilgi kaynağı ise kendi değerlendirmeleri olarak tespit edilmiştir. Ankete katılan bireylerin kişilik özelliklerine yönelik verilen cevaplar incelendiğinde, kadın ve erkeklerin riskten kaçan bir tutum sergiledikleri ve kadın yatırımcılarda bunun daha belirgin düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Pandemi öncesi ve sonrası yatırım araçları kıyaslandığında en fazla paya altın sahip olurken; en düşük pay tahvile aittir. Covid öncesine göre en fazla artış gösteren yatırım aracı kripto paralar olurken, onu yatırım fonları takip etmektedir. En fazla düşüş türev araçlarda meydana gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Davranışsal Finans, Bireysel Yatırımcı Kararları, Covid-19 Pandemisi

JEL Kodları: C42, D14, G11, G41

Abstract

In this study, it is aimed to determine the factors that are effective in the investment decisions of individual investors during the coronavirus epidemic period. A survey was conducted to measure the change in investment preferences of individual investors living in different regions of Turkey before and after the coronavirus epidemic. The obtained data were analyzed by frequency distribution and percentage analysis method. As a result of the study, the most important factor affecting the decisions of the investors was the rate of return on the investment, and the security phenomenon was determined in the second place. The most prominent source of information used by investors was their own evaluations. When the answers given regarding the personality traits of the individuals participating in the survey are examined, it has been determined that women and men have a risk-averse attitude and this is more evident among female investors. When the pre- and post-pandemic investment instruments are compared, gold has the largest share; the lowest share belongs to the bond. Cryptocurrency is the investment tool that has increased the most compared to pre-Covid, followed by mutual funds. The highest decrease occurred in derivative instruments.

Keywords: Behavioral Finance, Individual Investor Decisions, Covid-19 Pandemic

JEL Codes: C42, D14, G11, G41

¹ **Bibliyografik Bilgi (APA):** FESA Dergisi, 2022 7(4) ,600 - 611 / DOI: 10.29106/fesa.1114875

*Öğenci, İstanbul Ticaret Üniversitesi-Sermaye Piyasası Ana Bilim Dalı, suheda.arslan@istanbulticaret.edu.tr, İstanbul-Türkiye, ORCID No: 0000-0002-6270-1537

**Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi-Finans Bankacılık Bölümü Öğretim Üyesi, scankaya@ticaret.edu.tr, İstanbul-Türkiye, ORCID No: 0000-0003-3010-0697

1.Giriş

Tarih boyunca milyonlarca insanın ölümüne sebep olan salgın hastalıklar, toplumların nüfusunu, ekonomisini, yönetim ve yaşama biçimini oldukça etkilemiştir. İlk kez 2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde çıkan koronavirüs de global ekonomiyi, toplumların olaylara bakış ve hayat tarzlarını etkileyen ve değiştiren bir salgın olarak görölmüştür. Virüsün finansal piyasalar üzerindeki etkisi bütün sektörlerde varlığını hissettirmiş, tüm ekonomik piyasaları ve sektör karar vericilerini doğrudan etkilemiştir. Salgınla mücadele noktasında ise bazı ekonomiler savaş ekonomisi uygulamalarını gündemlerine almış, bazıları ise 1920'de yaşanan Büyük Buhran'ı hatırlatmış, başka ekonomik çevreler ise diğer yaşanan salgın, savaş ve ekonomik krizler ile bir alakası olmadığını ve COVID-19'un kendine özgü politika ihtiyaçlarının olduğunu söylemiştir. (Botta vd., 2020; s.2-3) Ülkeler ekonomi ve finans piyasalarındaki etkisini azaltmaya yönelik çeşitli politika ve teşvikler uygulamış ancak yeterli olmamıştır. Birçok sektör faaliyetlerine ara vermiş, buna bağlı olarak işsizlik artmış ve gelirlerin azalmasına neden olmuştur. Bütün bunların sonucunda salgın, bireylerin hem tüketim hem de yatırım alışkanlıklarının değişmesine yol açmıştır. Bu süreçte kimi bireyler daha hızlı ve daha fazla para kazanabilmek adına kripto paraya yönelmiş kimi de güvenilir olarak gördüğü altına yatırım yapmıştır.

Bu çalışmada yatırımcıların yatırım kararlarında etkili olan faktörlerin tespit edilmesi hedeflenmektedir. Özellikle Covid-19 pandemisi gibi dönemlerde yatırım tercihlerinde meydana gelen farklılaşmanın mevcut olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde konu hakkında daha önce gerçekleştirilen literatür incelenmektedir. Üçüncü bölüm olan uygulama kısmında ise Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan bireylerin, yatırım kararı alırken nelerden etkilendiklerini, hangi kişilik özelliklerini barındırdıkları ile Covid-19 öncesi ve sonrası olmak üzere yatırım kararlarının ne yönde değiştiğini ölçmeye yönelik anket çalışması yapılmıştır.

2.Literatür Taraması

Dünya Sağlık Örgütü'nün 11 Mart 2020'de Covid-19'u pandemi ilan etmesiyle sadece sağlık alanında değil finansal piyasalar üzerindeki etkilerinin incelenmesi de önem kazanmıştır. Pandeminin etkileri ekonomi ve finans piyasalarında güçlü bir şekilde hissedilmiştir. Piyasalarda meydana gelen ani ve hızlı düşüşler, 2020 Mart ayından bu yana ekonomi literatüründe araştırmalar yapılmasına yol açmıştır. Pandeminin piyasaları bu denli etkilemesinin üzerine devletler virüse karşı önlemlerini artırarak ekonomi ve sağlık sektörlerini destekleyen çeşitli programlar devreye koymuştur. Bu noktada Avrupa Birliği 12,28 milyar Euro, ABD 2 trilyon Dolar, Türkiye 100 milyar TL destek paketi ilan etmiştir. Ancak pandeminin uzun süre kontrol altına alınamaması hükümetlerin almış olduğu bu adımların sınırlı düzeyde kalmasına neden olmuştur. (Sunar, 2020; s.1-4)

Covid-19'un Türkiye finans piyasasındaki etkilerini inceleyen çalışmalara baktığımızda, ilk vakanın göröldüğu tarih olan 11 Mart 2020 sonrası ve 2019 sonu dönemlerini kapsayacak şekilde lojistik regresyon analizi ve karışıklık matrisi çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada, 8 hisse senedi %61,5 doğrulukla kaybeden, 16 hisse senedi ise %94,1 doğrulukla kazanan olarak sınıflandırılmıştır. Kazanan hisse senetlerinin sektörel ayrımına bakıldığında da çoğunlukla şirketlerin sanayi ve perakende sektöründe yer aldığı; aynı zamanda bu hisse senetlerinin yüksek FVFM (CAPM), Treynor, Sharpe ve Sortino oranına sahip olduğu görölmüştür. Kaybeden hisse senetlerinin ise havayolu ve bankacılık sektörlerine ait olduğu görölmüştür. Covid-19 dönemindeki BIST-30 hisse senetleri, 2019 piyasa verileri ile kıyaslandığında ise "kazanan" olarak sınıflandırılanların; "kaybeden" olarak sınıflandırılanlardan daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. (Sönmezler vd., 2021; s.51-70) Seçilen önemli tarihlere göre olay yöntemi kullanılarak yapılan analizde ise en olumlu gelişmenin ilköğretim okullarının açılması olmuş, iyileşme ve normalleşme süreçlerini yatırımcılar olumlu karşılamamış belirsizlik devam etmiştir. Sektörel olarak bakıldığında da tekstil, turizm ve bilişim sektörlerinin negatif anormal getiri olarak diğer analiz edilen sektörlerden daha fazla etkilendiği görölmüştür. Hizmet sektörü ise pozitif anormal getiri olarak analiz edilen en iyi endeks olmuştur. İncelenen tüm sektörlerle olay tarihi bazlı olarak bakıldığında ilköğretim okullarının açılması pozitif anormal getiri; normalleşme ve vaka sayılarının azalması ise negatif anormal getiri oluşturmuştur. Oynaklığın teknoloji, turizm, bankacılık, tekstil ve gıda endekslerinde yüksek olduğu görölmüştür. Bilişim, sanayi, finans ve hizmetler endeksinin en az oynaklığa sahip olduğu saptanmıştır. Tüm bu verilere bakıldığında da Türkiye'nin yarı etkin formda, etkin bir piyasaya sahip olduğu görölmüştür. (Altumur, 2021; s.79-110)

Yatırımcı tercih ve davranışlarına yönelik yapılan uluslararası çalışmalara bakıldığında vakaların iki katına çıktığında, pandemi öncesine göre ortalama haftalık işlem hacmi yoğunluğunda %13,9'luk bir artış görölmüştür. Yatırımcıların bu dönemde daha çok hisse senetlerini, kripto paraları ve CFD'leri (Contract for Difference) tercih ettiği saptanmıştır. Artış, esas olarak erkek ve daha yaşlı yatırımcılar tarafında gerçekleşmiştir. Daha genç yatırımcıların ise tüm varlık sınıflarında açığa satışı artırdığı gözlemlenmiştir. (Ortmann vd., 2020; s.3-5)

Yapılan başka bir çalışmada da salgın öncesinde ve sırasında çeşitli yatırım seçeneklerine ilişkin tercihlerin belirtilmesi istenmiştir. Ankete katılanların çoğu, COVID-19'un yatırım ve portföy yönetimi algılarını

değiştirdiğini; banka mevduatı, altın, yatırım fonları gibi orta düzeyde getiri sunan ve daha az riskli araçlara yatırım yapmayı tercih ettiklerini bildirmiştir. Pandemi sürecinde yatırım fonları tercihinde %30, borsa tercihlerinde ise %53'lük bir düşüş olduğu saptanmıştır. Önceki kriz durumlarında olduğu gibi COVID-19 sırasında altın fiyatlarının yükseldiği görülmüş ancak anket katılımcıları, karantina ve sosyal mesafe önlemleri nedeniyle tüm fiziksel altın satış noktalarının kapatıldığını ve altın fiyatlarına ulaşamadıklarını bildirmiştir. Yatırımcıların riskten daha fazla kaçındığı ve düşük riskli orta getiri sunan nispeten daha güvenli yatırım seçeneklerini tercih ettiği de görülmüştür. (Gurbaxani vd., 2021; s.71-87) Bu çalışmayı destekleyici nitelikte olan Jabotinsky ve diğerlerinin çalışmasında ise dünyadaki her vakanın, ortalama olarak hem ticaret hacmi hem de kripto para birimleri piyasa değerı ile pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. En iyi yüz kripto para birimine ilişkin veriler analiz edildiğinde, koronavirüs vakaları artmaya başladığında, kripto para piyasasında düşüşe yol açan zıt bir eğilimin ortaya çıktığı saptanmıştır. Bulgular sonucunda diğer küresel krizlerde olduğu gibi yatırımcıların riski düşük olarak kripto paralar yerine altını kabul ettiği belirlenmiştir. (Jabotinsky vd., 2020; s.1-10) Başka benzer bir çalışmada, Çin pay piyasası Aralık 2019 öncesi ve sonrası olacak şekilde ayrı ayrı incelenmiş, değişkenler arasındaki nedensellik test edilmiştir. Çalışmanın yapıldığı dönemler itibari ile Çin pay piyasasındaki bir değişimin, altın fiyatları ve uluslararası korku endeksi olan VIX üzerinde etkili olduğu görülmüş; altın fiyatları için bu etkileşimin daha da arttığı saptanmıştır. Bu da birey ve firmaların dolayısıyla devletlerin risk algısının yükseldiği yönünde yorumlanmıştır. Ek olarak geçmişte olduğu gibi altının güvenli bir liman olarak önemini koruduğu da görülmüştür. (Gürsoy vd., 2020; s.20-30) Altın dışında Bitcoin'in de güvenli liman olup olamayacağına dair bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada 2010-2020 arasındaki günlük veriler kullanılmış, Covid-19'dan kaynaklanan ayı piyasası sonrasında S&P500 ile Bitcoin'in güvenli liman olup olamayacağı test edilmiştir. Sonuçlara göre Bitcoin'in güvenli bir liman olacak şekilde davranış sergilemediği ortaya çıkmıştır. İncelenen dönemde, S&P500 ve Bitcoin'in adım adım hareket ettiğini ve Bitcoin'in düşük riskinin yükselmeye başladığı sonucuna varılmıştır.

Yatırımcı davranışları üzerine Köroğlu ve diğerlerinin yapmış olduğu çalışmada pandemi döneminde çoğu yatırımcının, gelirlerinin küçük bir kısmını yatırıma ayırabildiği sonucuna varılmıştır. Yatırımların önemli bir kısmı sermayeyi koruma, paranın enflasyon karşısındaki değer kaybını önleme amacıyla yapılmış olduğu belirtilmiştir. Diğer çalışmalarda görüldüğu gibi bu çalışmada da yatırımcıların, yatırım araçları içerisinde en çok altına yöneldiği görülmüştür. Yatırımcıların pandemi döneminde en fazla, kayıptan kaçınma, risk değerlendirme, riskten ve belirsizlikten kaçınma eğiliminde olduğu saptanmıştır. Kadınların, 56 yaş ve üzerindeki bireylerin daha fazla riskten ve belirsizlikten kaçınma eğilimi gösterdiği de tespit edilmiştir. Bu durum kadın ve ileri yaş grubundaki bireylerin, pandemi dönemindeki risk ve belirsizliklerden daha fazla tedirgin olduğunu düşündürmüştür. Düşük eğitim durumundaki yatırımcıların, daha yüksek danışma eğilimi içerisinde olmalarının başka yatırımcıların fikirlerine, bilgi kaynaklarına veya yakın çevresindeki kişi ve grupların düşüncelerine daha fazla ihtiyaç duyduğu veya yöneldiğine işaret ettiği de düşünölmektedir. Aile ile yaşayan yatırımcıların ise belirsizlikler ve risklerden kaçınma eğilimi, aile sorumluluğundan dolayı daha fazla ihtiyatlı davranmaya yönlenebileceği de belirtilmiştir. Her gün gelişmeleri takip edenler ile yatırımları takip edenlerin, yüksek düzeyde risk değerlendirme eğilimi; daha düşük düzeyde riskten ve belirsizlikten kaçınma eğiliminde olduğu ileri sürölmüştür. Finans eğitimi alanların da kendilerine daha fazla güvendiği, daha fazla risk değerlendirme içerisinde olduğu ve riskler ile belirsizlikler karşısında gereken değerlendirmeyi yaparak kaçınma davranışını daha az göstererek kararlar verdikleri görülmüştür. (Köroğlu vd., 2022; s.19-21)

Wang ve diğerlerinin çalışmasında ise yatırım davranışı ile finansal piyasa arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışmanın değişkenlerini etkileyen faktörlerin genel risk toleransı ve finansal risk toleransı ile memnuniyet, risk algısı ve karlılık oranı olduğu sonucuna varılmıştır. Karlılık oranının, temel olarak finansal riskin değerlendirilmesine dayandığı sonucuna varılmıştır. Hisse senedi ve finansal yatırım üzerinden yüksek getiri ile belirlenebilen herhangi bir finansal emtada yatırım kararı alınması gerektiğinde risk alma toleransının olduğu görülmüştür. Çalışma sonuçları, memnuniyetin genel risk toleransı ve finansal risk toleransı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermiştir. Buna ek olarak COVID-19 belirsizliğinin, risk algısı ile genel risk toleransı arasında ve risk algısı ile finansal risk toleransı arasında orta düzeyde olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle COVID-19'daki belirsizliğin, karlılık oranı ile finansal risk toleransı arasında düzenleyici bir etkisi olduğu saptanmıştır. (Wang vd., 2021; s.14-15)

Ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan çalışmalarda görüldüğu üzere Covid-19'un etkileri her ölke ve sektörde farklı düzeylerde de olsa hissedilmiştir. Bu çalışmada bireysel yatırımcılara yönelik yapılan araştırma detayları takip eden bölümde detaylandırılarak yatırımcı tercih ve davranışlarının ne yönde gerçekleştiğine incelenmektedir.

3. Veri ve Metodoloji

Araştırmanın temel amacı, Covid-19 pandemisinin bireysel yatırım kararlarında etkili olup olmadığının test edilmesidir. Bu doğrultuda pandemi öncesi ve sonrası yatırımcıların karar alırken nelerden etkilendiği, hangi risk düzeyinde oldukları ve hangi yatırım aracını ya da araçlarını seçtiklerini belirlemesi açısından önemli görölmektedir. Bu kapsamda yapılan araştırmada nicel araştırma tekniklerinden anket yöntemi kullanılmaktadır.

Araştırma anketleri Google Formlar aracılığıyla çevrimiçi anket yöntemi ile katılımcılara uygulanmıştır. Araştırma verileri toplanmadan önce İstanbul Ticaret Üniversitesi Etik Kurul'dan araştırma izni alınmıştır. Araştırma için katılımcılardan gönüllülük esasına uygun olarak onay alınmış ve anket girişinde çalışmanın amacına yer verilmiştir. Anket Türkiye genelinde 365 kişiye uygulanmış, bu kişiler arasından yalnızca 100 kişinin yatırım yaptığı görölmüş dolayısıyla anket analizi 100 kişi üzerinden devam etmiştir. Elde edilen veriler frekans ve yüzde analizi olarak analiz edilmiştir. İlk olarak demografik özelliklere ait sonuçlar verilmiştir. Ardından her bir anket sorusuna cinsiyete, gelir durumuna ve genel olacak şekilde frekans ve yüzde analizi uygulanmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Verileri

Parametreler	Kategoriler	Frekanslar	Yüzde Frekans
Cinsiyet	Kadın	57	57%
	Erkek	43	43%
	Toplam	100	100%
Yaş	20-25	34	34%
	26-30	31	31%
	30 Yaş üzeri	35	35%
	Toplam	100	100%
Medeni Durum	Bekar	67	67%
	Evli	33	33%
	Toplam	100	100%
Eğitim Durumu	Lise ve altı	21	21%
	Lisans+Önlisans	53	53%
	Lisansüstü	26	26%
	Toplam	100	100%
Aylık Gelir	4500 TL' den az	44	44%
	4501 - 6000	20	20%
	6000 TL ve üzeri	36	36%
	Toplam	100	100%
Tasarruf miktarı	4500 TL' den az	62	62%
	4500 TL ve üzeri	38	38%
	Toplam	100	100%

Araştırmaya katılanların, demografik özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Çalışmada, anketi cevaplayan katılımcıların cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, gelir düzeyi, tasarruf miktarı incelenmiş ve özetlenmiştir. Tablo 1'den göröleceği gibi araştırmaya katılanların 57'si kadın, 43'ü erkektir. Katılımcıların 34'ü 20-25, 31 kişi 26-30 yaş aralığında, kalan 35 kişi ise 30 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların çoğunluğunu 67 kişi ile bekarlar oluştırmaktadır. Eğitim durumunda ise lisans ve önlisans mezunları 53 kişi ile verilerin büyük bir kısmını oluştırmaktadır. Bunu 26 kişi ile lisansüstü, 21 kişi ile lise ve altı eğitim düzeyindeki kişiler izlemektedir. Aylık gelir ve tasarruf miktarları incelendiğinde hem aylık gelir hem de tasarruf miktarı açısından büyük çoğunluğu, 4500 TL'den az gelir ve tasarruf düzeyine sahip olanların oluşturduğu görölmektedir.

3. Araştırma Bulguları

Araştırmaya katılanların, yatırım yaparken göz önüne aldıkları temel faktörler Tablo 2 ve 3'te, yatırım yaparken yararlandıkları kaynaklar Tablo 4 ve 5'te ve yatırım kararı almadan önce esas aldıkları faktörler ise Tablo 6 ve 7'de incelenmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde yatırımcıların yatırım yaparken göz önüne aldıkları temel faktörlerin başında %93 ile getiri oranı gelmektedir. Bunu %83 ile güvenlik kriteri, %69 ile yatırım aracının bilinirliğinin yüksek olması izlemektedir. Yatırımcıların %62 ile yatırım aracındaki riski dikkate aldıkları görölmektedir. En az göz önüne alınan faktör ise %48 ile çeşitlendirme yaparak riski minimize etmek olmuştur.

Tablo 2. Yatırım Yaparken Göz Önüne Alınan Temel Faktörler

Temel Faktörler	Frekanslar	Yüzde Frekans
Getiri oranı	93	93%
Güvenlik	83	83%

Bilinirliğinin yüksek olması	69	69%
Risk	62	62%
Çeşitlendirme yaparak riski minimize etmek	48	48%

Cinsiyet ve gelir durumuna göre değerlendirme yapıldığında kadınların daha çok getiri oranına ve güvenliğe göre yatırım kararı aldığı görülmüştür. Erkeklerde de en fazla getiri oranı ve güvenliğin tercih edildiği belirlenmiştir. Gelir durumu açısından incelendiğinde de sonuç değinmemiş ve her u gelir seviyesinde getiri oranı ve güvenliğ ilk tercih edilenlerden olmuştur.

Tablo 3. Yatırım Yaparken Güz Önüne Alınan Temel Faktörlerin Çeşitli Gruplar İçin Analizi

Temel Faktörler	Gruplar	Frekanslar	Yüzde Frekans
Getiri oranı	Kadın	52	56%
	Erkek	41	44%
Risk	Kadın	33	53%
	Erkek	29	47%
Güvenlik	Kadın	51	61%
	Erkek	32	39%
Bilinirliğinin yüksek olması	Kadın	38	55%
	Erkek	31	45%
Çeşitlendirme yaparak riski minimize etmek	Kadın	24	50%
	Erkek	24	50%
Getiri oranı	4500 TL' den az	39	42%
	4501 - 6000	19	20%
	6000 TL ve üzeri	35	38%
Risk	4500 TL' den az	33	53%
	4501 - 6000	10	16%
	6000 TL ve üzeri	19	31%
Güvenlik	4500 TL' den az	36	43%
	4501 - 6000	16	19%
	6000 TL ve üzeri	31	37%
Bilinirliğinin yüksek olması	4500 TL' den az	28	41%
	4501 - 6000	13	19%
	6000 TL ve üzeri	28	41%
Çeşitlendirme yaparak riski minimize etmek	4500 TL' den az	21	44%
	4501 - 6000	8	17%
	6000 TL ve üzeri	19	40%

Tablo 4'te yatırımcıların %90'ının yatırım yaparken bilgi kaynağı olarak kendi değerlendirmelerini dikkate aldığı görülmektedir. Bunu %64 ile TV-ekonomi ve haber kaynakları, %60 ile arkadaş ve akraba tavsiyeleri takip etmiştir. şirketlerin açıkladığı raporlar ise %49 ile en az dikkate alınan bilgi kaynağı olmuştur.

Tablo 4. Yatırım Yaparken Yararlanılan Kaynaklar

Bilgi Kaynakları	Frekanslar	Yüzde Frekans
Kendi Değerlendirmelerim	90	90%
TV-Ekonomi ve Haber Kanalları	64	64%
Arkadaş, Akraba vb. Tavsiyeleri	60	60%
Aracı Kurumların Analiz ve Raporları	54	54%
Sosyal Medya	50	50%
şirketlerin Açıkladığı Raporlar	49	49%

Yatırım yaparken yararlanılan kaynaklar incelendiğinde hem kadınların hem erkeklerin en fazla kendi değerlendirmelerine göre yatırım yaptığı grlmştr. Kadınların en az yararlandığı kaynak sosyal medya olurken, erkeklerinki şirketlerin açıkladığı raporlar olmuştur. Gelire göre incelediğimizde ise tüm gelir gruplarındaki bireylerin de öncelikle kendi değerlendirmelerine göre yatırım tercihi yaptığı grlmştr.

Tablo 5. Yatırım Yaparken Yararlanılan Kaynaklar eşitli Gruplar İçin Analizi

Bilgi Kaynakları	Gruplar	Frekanslar	Yüzde Frekans
Kendi Değerlendirmelerim	Kadın	50	56%
	Erkek	40	44%
TV-Ekonomi ve Haber Kanalları	Kadın	37	58%
	Erkek	27	42%
Arkadaş, Akraba vb. Tavsiyeleri	Kadın	30	50%
	Erkek	30	50%
Aracı Kurumların Analiz ve Raporları	Kadın	32	59%
	Erkek	22	41%
Sosyal Medya	Kadın	23	46%
	Erkek	27	54%
şirketlerin Açıkladığı Raporlar	Kadın	28	57%
	Erkek	21	43%
Kendi Değerlendirmelerim	4500 TL' den az	40	44%
	4501 - 6000	16	18%
	6000 TL ve zeri	34	38%
TV-Ekonomi ve Haber Kanalları	4500 TL' den az	29	45%
	4501 - 6000	10	16%
	6000 TL ve zeri	25	39%
Arkadaş, Akraba vb. Tavsiyeleri	4500 TL' den az	25	42%
	4501 - 6000	11	18%
	6000 TL ve zeri	24	40%
Aracı Kurumların Analiz ve Raporları	4500 TL' den az	24	44%
	4501 - 6000	13	24%
	6000 TL ve zeri	17	31%
Sosyal Medya	4500 TL' den az	25	50%
	4501 - 6000	8	16%
	6000 TL ve üzeri	17	34%
şirketlerin Açıkladığı Raporlar	4500 TL' den az	23	47%
	4501 - 6000	8	16%
	6000 TL ve zeri	18	37%

Yatırımcıların yatırım yaparken esas aldıkları faktörler incelendiğinde, yatırım alışkanlıkları %76 ile en önemli faktör olarak değerlendirilmektedir. Bunu %72 ile ekonomik istikrar, çok yakın bir orana sahip döviz kurları ise %71 ile esas alınan faktörler arasında yer almıştır. %47 ile faiz oranları, %45 oranı ile siyasi istikrar en az dikkate alınan faktörlerdendir. Aracı kurum yönlendirmeleri ise yatırımcıların yatırım yaparken esas aldıkları faktörlerin en sonunda gelmektedir.

Tablo 6. Yatırım Yaparken Esas Alınan Faktörler

Esas Faktörler	Frekanslar	Yüzde Frekans
Yatırım Alışkanlıkları	76	76%
Ekonomik İstikrar	72	72%
Döviz Kurları	71	71%
Temel-Teknik Analiz	52	52%
Faiz Oranları	47	47%
Siyasi İstikrar	45	45%
Aracı Kurum Yönlendirmeleri	38	38%

Kadınların yatırım yaparken en fazla dikkate aldıkları esas faktör yatırım alışkanlıkları olmuş hemen sonrasında ise ekonomik istikrar tercih edilmiştir. Erkeklerde ise durum farklılaşmış ve en fazla dikkate alınan esas faktör döviz kurları olmuştur. Gelir durumuna bakıldığında da 4500 TL'den az gelire sahip olan bireylerin daha çok yatırım alışkanlıklarına göre, 4501-6000 TL aralığında gelire sahip olanların ekonomik istikrara göre, 6000 TL ve üzeri gelire sahip olanların da ekonomik istikrarı göz önünde bulundurarak yatırım kararı aldığı görülmüştür.

Tablo 7. Yatırım Yaparken Esas Alınan Faktörlerin Çeşitli Gruplar İçin Analizi

Esas Faktörler	Gruplar	Frekanslar	Yüzde Frekans
Yatırım Alışkanlıkları	Kadın	43	57%
	Erkek	33	43%
Ekonomik İstikrar	Kadın	42	58%
	Erkek	30	42%
Döviz Kurları	Kadın	37	52%
	Erkek	34	48%
Temel-Teknik Analiz	Kadın	26	50%
	Erkek	26	50%
Faiz Oranları	Kadın	24	51%
	Erkek	23	49%
Siyasi İstikrar	Kadın	28	62%
	Erkek	17	38%
Aracı Kurum Yönlendirmeleri	Kadın	18	47%
	Erkek	20	53%
Yatırım Alışkanlıkları	4500 TL' den az	38	50%
	4501 - 6000	10	13%
	6000 TL ve üzeri	28	37%
Ekonomik İstikrar	4500 TL' den az	27	38%
	4501 - 6000	16	22%
	6000 TL ve üzeri	29	40%
Döviz Kurları	4500 TL' den az	29	41%
	4501 - 6000	15	21%
	6000 TL ve üzeri	27	38%
Temel-Teknik Analiz	4500 TL' den az	24	46%
	4501 - 6000	11	21%
	6000 TL ve üzeri	17	33%
Faiz Oranları	4500 TL' den az	20	43%
	4501 - 6000	9	19%
	6000 TL ve üzeri	18	38%
Siyasi İstikrar	4500 TL' den az	22	49%
	4501 - 6000	7	16%
	6000 TL ve üzeri	16	36%
Aracı Kurum Yönlendirmeleri	4500 TL' den az	19	50%
	4501 - 6000	6	16%
	6000 TL ve üzeri	13	34%

Yatırımcıların kişilik özellikleri ile yatırım yaparken duydukları bağlılık ve güven kriterleri incelenip, analiz edilmiştir. Yatırımcıların kişilik özellikleri Tablo 8 ve 9'da incelenmiştir. Bağlılık ve güven kriterini ölçmek için katılımcılara 1-Kesinlikle katılmıyorum ve 5-Kesinlikle katılıyorum cevap seçeneklerinden oluşan ifadeler sorulmuştur. Bağlılık kriteri için katılımcılara “Bazen yatırımlarımın bir kısmına bağlanırım ve kararlarımı buna göre alırım.” ifadesine ne derece katıldıkları, güven kriterini ölçmek için “Yatırımlarımda başkalarına güvenmek yerine kendi seçimlerimi tercih edersem daha iyi bir sonuç alma ihtimalim daha yüksektir.” ifadesine ne derece

katıldıkları sorulmuştur. Bağlılık kriterinin likert ölçeğindeki değerlendirmeleri Tablo 10’da ve güven kriterinin değerlendirmesi Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 8’de yatırımcıların kişilik özellikleri incelenmiş, en büyük grubu %55 ile kendini “Güvenli(Riskten Kaçan)” olarak tanımlayan grup oluşturmaktadır. Bu grubu %45 ile “Dikkatli” kişilik özelliğine sahip grup izlemektedir. Yatırımcıların %24’ü “Endişeli” grupta iken, %20’si ise “Riskli seven” grupta yer almaktadır. “Duygusal” grup ise %11’lik dağılıma sahiptir.

Tablo 8. Yatırımcıların Kişilik Özellikleri

Kişilik Özellikleri	Frekanslar	Yüzde Frekans
Güvenli(Riskten Kaçan)	55	55%
Dikkatli	45	45%
Endişeli	24	24%
Riski seven	20	20%
Duygusal	11	11%

Kadınların ve erkeklerin kişilik özellikleri incelendiğinde her iki cinsiyetin de daha çok riskten kaçan ve dikkatli özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Gelir durumuna göre bireylerin kişilik özelliklerine bakıldığında tüm gelir grubundakilerin öncelikli olarak riskten kaçan ve dikkatli kişilik özelliğine sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 9. Yatırımcıların Kişilik Özelliklerinin Çeşitli Gruplar İçin Analizi

Kişilik Özellikleri	Gruplar	Frekanslar	Yüzde Frekans
Güvenli (Riskten Kaçan)	Kadın	36	65%
	Erkek	19	35%
Dikkatli	Kadın	28	62%
	Erkek	17	38%
Endişeli	Kadın	17	71%
	Erkek	7	29%
Riskli seven	Kadın	7	35%
	Erkek	13	65%
Duygusal	Kadın	6	55%
	Erkek	5	45%
Güvenli (Riskten Kaçan)	4500 TL’ den az	24	44%
	4501 - 6000	11	20%
	6000 TL ve üzeri	20	36%
Dikkatli	4500 TL’ den az	21	47%
	4501 - 6000	7	16%
	6000 TL ve üzeri	17	38%
Endişeli	4500 TL’ den az	14	58%
	4501 - 6000	1	4%
	6000 TL ve üzeri	9	38%
Riskli seven	4500 TL’ den az	8	40%
	4501 - 6000	5	25%
	6000 TL ve üzeri	7	35%
Duygusal	4500 TL’ den az	8	73%
	4501 - 6000	0	0%
	6000 TL ve üzeri	3	27%

“Bazen yatırımlarımın bir kısmına bağlanırım ve kararlarımı buna göre alırım.” ifadesine kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum diyenler olmak üzere toplamda 64 kişinin bağlılık özelliğine sahip olduğu görülmüştür. Ortalama değerin ise 3.54 olduğu saptanmıştır. Cinsiyete göre bakıldığında kadınlardan 36, erkeklerden ise 28 kişinin bağlılık özelliği gösterdiği görülmüştür. Kadınlardaki ortalama 3.58 iken erkeklerdeki 3.49 olmuştur. Gelir

durumuna göre bakıldığında yatırımlara bağlılık özelliği 3.73 ortalama ile en fazla 4500 TL'den az gelire sahip olanlarda grlmştr.

Tablo 10. Yatırımcıların Bağlılık zellikleri

		Cinsiyet		Aylık Gelir		
Bağlılık Kriteri	Toplam	Kadın	Erkek	4500 TL' den az	4501 - 6000	6000 TL ve zeri
Kesinlikle katılmıyorum	6	3	3	1	1	4
Katılmıyorum	12	4	8	1	6	5
Kararsızım	18	14	4	13	0	5
Katılıyorum	50	29	21	23	11	16
Kesinlikle katılıyorum	14	7	7	6	2	6
Ortalama	3.54	3.58	3.49	3.73	3.35	3.42
Toplam	100	57	43	44	20	36

Tablo 11'de yatırımcıların başkalarına güvenmek yerine kendi seçimlerini tercih ederse daha iyi bir sonuē alacaklarına inandıkları ifadenin cevapları gösterilmiştir. Genel toplama bakıldığında Tablo 4'te yatırım yaparken yararlanılan kaynaklar sorusunda en fazla seçilen "Kendi Değerlendirmelerim" ifadesine paralel olarak ortalama 3.79 ile oldukēa yüksek bir değer çıkmıştır. Kadınlarda ortalama değer yükselmiş ve 3.81 olmuştur. Erkeklerde ise genel toplama göre 3.77 ile daha düşük bir ortalama değer çıkmıştır. Gelir durumunda ise en yüksek ortalama 3.94 ile 6000 TL ve üzeri gelire sahip olanlarda grlmştr.

Tablo 11. Yatırımcıların Güven zellikleri

		Cinsiyet		Aylık Gelir		
Güven Kriteri	Toplam	Kadın	Erkek	4500 TL' den az	4501 - 6000	6000 TL ve zeri
Kesinlikle katılmıyorum	2	0	2	0	1	1
Katılmıyorum	6	4	2	3	3	0
Kararsızım	24	14	10	9	6	9
Katılıyorum	47	28	19	25	6	16
Kesinlikle katılıyorum	21	11	10	7	4	10
Ortalama	3.79	3.81	3.77	3.82	3.45	3.94
Toplam	100	57	43	44	20	36

Yatırımcıların salgın öncesi ve sonrası yatırım araēları tercihi Tablo 8'de gösterilmiştir. Döviz, salgın öncesinde %9.8; salgın sonrası ise %1,2'lik artış ile %11 oranında yatırımcıların portföyünde yer almıştır. Altın, salgın öncesi %19.7, salgın sonrası dönemde ise %17.3 oranında yatırımcılar tarafından en fazla tercih edilen yatırım aracı olarak portföylerde yerini almıştır. Bununla birlikte salgın sonrasında, önceki döneme göre portföylerdeki ortalama ağırlığı %2.4 azalmıştır. Hisse senetlerindeki değişime bakıldığında ise salgın öncesi döneme göre %11.6'dan %10.6'ya düştüğü gözlemlenmiştir. Portfylerdeki en büyük azalış banka mevduatlarında gerēekleřiřmiř, salgın öncesi %13.4 iken, salgın sonrası %2.7 azalış ile %10.7'ye gerilemiştir. Gayrimenkul de %2.3'lk azalış ile %14.7'den %12.4'e gerilemiştir. Salgın döneminde portföylerdeki en yüksek ikinci artış yatırım fonlarında gerēekleřiřmiřtir. Banka mevduatları ve gayrimenkuldeki azalışların bir bölümü yatırım fonları olarak değerlendirilmiş ve portföy dağılım ortalamalarındaki oran %4.8 artış ile %6.5'ten %11.3'e yükselmiştir. Tahviller salgın öncesi dönemde %6.5 iken; salgın sonrası %0.6 azalarak %3.4'e gerilemiştir. Türev araēların portföylerdeki yeri ise salgın öncesinde %12.2 iken; salgın sonrası %2.8 azalarak %9.3'e gerilemiştir. Salgın ncesi döneme göre en yüksek artış %5.9 ile kripto paralarda meydana gelmiştir. Salgın ncesi dönemde portföy payı %8.1 iken; salgın sonrası dönemde toplam ağırlığı %14'e yükselmiş ve salgın sonrası dönemde altından sonra en çok tercih edilen yatırım aracı olmuştur.

Tablo 12. Yatırım Araçlarının Salgın Öncesi ve Salgın Sonrası Portföy Dağılımı

Yatırım araçları	Salgın Öncesi Portföy Dağılımı	Salgın Sonrası Portföy Dağılımı	Fark
Döviz	9.8%	11.0%	1.2%
Altın	19.7%	17.3%	-2.4%
Hisse senedi	11.6%	10.6%	-1.0%
Banka mevduatı	13.4%	10.7%	-2.7%
Gayrimenkul	14.7%	12.4%	-2.3%
Yatırım fonları	6.5%	11.3%	4.8%
Tahvil	4.1%	3.4%	-0.6%
Türev araçlar	12.2%	9.3%	-2.8%
Kripto paralar	8.1%	14.0%	5.9%
Toplam	100%	100%	0

Bu çalışmada kişilerin yatırım yaparken göz önüne aldığı ilk temel faktör getiri oranı olmuştur. İkinci sırayı ise yatırım aracının güvenli olması almıştır. Yatırım yapmadan önce yararlandıkları kaynaklar sorulduğunda ise ilk sırada %90 ile kendi değerlendirmeleri olmuştur. Esas alınan faktörlere bakıldığında ise ilk sırayı yatırım alışkanlıkları almıştır. Bireylere kendi yatırımlarına bağlanma durumu olup olmadığı sorulmuş ve %64 ile katılıyorum cevabı alınmıştır. Bu da yatırım alışkanlığına göre karar alan bireyler için örtüşen bir sonuç olmuştur. Bunlara ek olarak bireylere kendi seçim sonuçlarının daha iyi olup olmayacağı sorulmuş ve %68 katılıyorum cevabı alınmıştır. Bu da kaynak olarak, kendi değerlendirmelerini baz alarak yatırım yapan bireyler için paralel bir cevap olmuştur. Bu değerlendirmeler ışığında bireylerin Covi-19 öncesi ve sonrası portföy dağılımlarındaki değişim incelendiğinde ise altının portföydeki payı salgın öncesine göre düşmüş ancak buna rağmen en fazla payı yine altın oluşturmuştur. Pay artışı en fazla kripto paralarda olmuş ve Covid-19 sonrası portföylerde en fazla paya sahip ikinci yatırım aracı olmuştur. Tüm bu sonuçlarına ek olarak bireylerin kişilik özelliklerine bakıldığında ise çoğunluğun riskten kaçan ve dikkatli olduğu saptanmıştır. Altının güvenli liman olarak görülmesi nedeniyle en fazla paya sahip yatırım aracı olmayı sürdürmüştür. Getiri oranının daha fazla olacağı düşüncesiyle de kripto paralara olan yönelim artmış ve Covid-19 öncesi %8.1 olan portföy payı, Covid-19 sonrasında %14'e yükselmiştir. Daha çok riskten kaçan bir kişilikte olma, getiri oranına göre yatırım yapma ve en fazla altına yer verme açısından bakıldığında, literatürdeki çalışmalar ile benzer sonuçlar çıktığı görülmüştür.

4.Sonuç

Bu çalışmanın amacı, yatırımcıların karar alırken nelerden etkilendiği, hangi kişilik özelliğine sahip oldukları ve pandemi öncesi ve sonrası hangi yatırım aracını ya da araçlarını seçtiklerini tespit etmektir. Yapılan anket sonucunda yatırımcıların kararlarında etkili olan en önemli faktörün, hem kadın ve erkeklerde hem de tüm gelir gruplarında getiri oranı ve güvenlik olduğu belirlenmiştir. Karar alırken diğer faktörler ile kıyaslandığında hem kadın ve erkeklerde hem de tüm gelir gruplarında kendi değerlendirmelerinin ilk sıraya aldığı gözlemlenmiştir. Ankete katılan bireylerin kişilik özelliklerine yönelik verilen cevaplar incelendiğinde, kadın ve erkeklerin daha çok riskten kaçan ve dikkatli özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Gelir durumuna göre bireylerin kişilik özelliklerine bakıldığında ise tüm gelir grubundakilerin öncelikli olarak riskten kaçan ve dikkatli kişilik özelliğine sahip olduğu saptanmıştır. Yatırımlara bağlılık özelliğine bakıldığında ise çoğu kişinin bağlılık özelliğine sahip olduğu görülmüştür. Gelir durumuna göre bakıldığında yatırımlara bağlılık özelliğinin en düşük gelire sahip bireylerde görüldüğü tespit edilmiştir. Yatırımcıların başkalarına güvenmek yerine kendi seçimlerini tercih ederse daha iyi bir sonuç alacaklarına inandıkları görülmektedir. Kadınlarda ve erkeklerde durum değişmemiş ve kendi kararlarına daha fazla güvendiği görülmüştür. Gelir seviyesi arttıkça kendine güvenin daha belirgin hale geldiği tespit edilmiştir.

Pandemi öncesi ve sonrası yatırım araçlarının portföylerdeki dağılımı incelendiğinde ise Covid öncesi ve sonrasında en fazla paya sahip yatırım aracı altın olurken; en az paya sahip yatırım aracı tahvil olmuştur. Covid öncesine göre en fazla artış gösteren yatırım aracı kripto paralar olurken, en fazla düşüş ise türev araçlarda meydana gelmiştir. Bu noktada altının, Covid-19 sonrasında portföylerdeki payı düşmüş olsa da güvenli liman olarak görülmeye devam etmiş ve Covid-19 öncesi ve sonrasında en fazla paya sahip yatırım aracı olmayı sürdürmüştür. Yatırımcıların daha çok riskten kaçan kişilik özelliğine sahip olması türev araçlara olan talebin azalmasına dolayısıyla Covid-19 öncesine göre en fazla düşüş gösteren yatırım aracı olmasına neden olmuştur. Kripto paralardan sonra en fazla artış gösteren yatırım aracı yatırım fonları olmuştur. Bunun nedeni riskten kaçan ve dikkatli kişilik özelliğine sahip yatırımcıların, yatırım fonlarının sağladığı çeşitlilik sayesinde daha az riske sahip olacağı beklentisidir.

Daha önceki benzer dönemlerde yaşandığı şekilde Covid-19 pandemisinde de hem bireylerin hem şirketlerin oldukça belirgin şekilde etkilendiği görülmektedir. Bu noktada özellikle bireysel yatırımcıların salgın, doğal afet gibi ani meydana gelen durumlara karşı paniklemeden anlık duygusal kararlardan ziyade mümkün olduğunca rasyonel ve gerekli olması halinde piyasa profesyonellerinden destek alarak yatırım kararı vermeleridir. Yatırımcıların kendi değerlendirmelerinin yanı sıra piyasa profesyonellerince hazırlanan şirket raporlarını incelemeleri, teknik ve temel analiz değerlendirmesinde bulunmaları önem arz etmektedir. Portföy oluşumunda tüm tasarrufların tek bir yatırım aracında kullanmaktan kaçınılmalı ve varlıkların birbirleri ile olan ilişkileri göz önünde bulundurularak çeşitlendirme göz ardı edilmemelidir. Ancak elde edilen sonuçlar aşırı özgüven ve cinsiyet gibi temel karakteristiklerin etkisinin devam ettiği göstermektedir.

Elde edilen bulgular kısıtlı bir örnekleme dayanmaktadır. İleriye yönelik yapılacak çalışmalarda daha geniş kapsamlı bir örneklem ile çalışılması elde edilecek sonuçların gücünü arttıracaktır. Diğer bir husus ise farklı ülke örneklemleri ile yapılacak çalışmalar Covid-19 salgınının yatırımcı davranış ve tercihleri konusunda etkilerini kültürel farklılıkların kıyaslanması boyutu ile katkı sağlaması mümkündür.

KAYNAKÇA

ALPAGO, H., VE ODUNCU ALPAGO, D. (2020). Koronavirüs Salgınının Sosyoekonomik Sonuçları. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 99-114.

ALTEMUR, N. (2021). COVID 19 Salgınının BİST Sektör Endeksleri Üzerine Etkileri Olay Çalışması. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 79-110.

ASLAN, R. (2020). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 35-41.

BOTTA, A., CAVERZASİ, E., VE RUSSO, A. (2020). Fighting the COVID-19 emergency and re-launching the European economy: debt monetization and recovery bonds. *Intereconomics Review of European Economic Policy*, 2-3.

ÇETİN, A. C. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Türkiye’de Genel Ekonomik Faaliyetlere ve Hisse Senedi Borsa Endeksine Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 341-362.

EREN, B., KANDİL GÖKER, İ., VE KARACA, S. (2020). The Impact of the COVID-19 (Coronavirus) on The Borsa Istanbul Sector Index Returns: An Event Study. *GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES*, 14-41.

GURBAXANI, A., VE GUPTE, R. (2021). A Study on the Impact of COVID- 19 on Investor Behaviour of Individuals in a Small Town in the State of Madhya Pradesh, India. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 71-87.

GÜLHAN, Ü. (2020). Covid-19 Pandemisine BIST 100 Reaksiyonu: Ekonometrik Bir Analiz. *Turkish Studies*, 497-509.

GÜRSOY, S., TUNÇEL, M., VE SAYAR, B. (2020). Koronavirüsün (COVID-19) Finansal Göstergeler Üzerine Etkileri. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 20-30.

JABOTİNSKY, H., VE SAREL, R. (2020). How Crisis Affects Crypto: Coronavirus as a Test Case. *Hastings Law Journal*, 1-10.

KELEŞ, E. (2020). COVID-19 ve BİST-30 Endeksi Üzerine Kısa Dönemli Etkileri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 91-105.

KÖROĞLU, Ç., GÖKBULUT KAZAN, H., VE TEMEL, E. (2022). Covid-19 Pandemi Sürecinde Finansal Yatırım Alışkanlıkları ve Davranışsal Finans Eğilimleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Yönetim Ve Ekonomi*, 19-21.

ORTMANN, R., PELSTER, M., VE WENGEREK, S. (2020). COVID-19 and Investor Behavior. *Finance Research Letters*, 3-5.

SÖNMEZLER, G., VE GÜNDÜZ, İ. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinin BİST-30 Hisse Senetlerine Etkilerinin Karışıklık Matrisi ile Analizi. *Maliye ve Finans Yazıları*, 51-70.

SUNAR, L. (2020). *COVID-19 Salgınının Sosyolojik Analizi - 1*. Toplumsal Yapı Araştırmaları Programı, 1-4.

TİL, A. (2020). Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Hakkında Bilinmesi Gerekenler. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 54-57.

ÜSTÜN, Ç., VE ÖZÇİFTÇİ, S. (2020). COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 142-153.

WANG, F., ZHANG, R., AHMED, F., VE SHAH, S. M. (2021). Impact of Investment Behaviour on Financial Markets During COVID-19: A Case of UK. *Economic Research*, 14-15.

ZEREN, F., VE HIZARCI, A. (2020). The Impact Of Covid-19 Coronavirus On Stock Markets: Evidence From. *Muhasebe Ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 79.